

ฝ่าวิกฤตเด็กเกิดน้อย

ปัญหาเชิงโครงสร้าง ร่วมหาทางออก
สู่การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจไทยอย่างยั่งยืน

นางสาววรรณ พลิกามิน

รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

26 เมษายน 2567

โรงแรมแมนดาริน สามย่าน

ประเด็นนำเสนอ

1

สถานการณ์เด็กเกิดน้อย

2

โอกาสและความเสี่ยง

3

ทางออกเพื่อแก้ปัญหา

4

บทเรียนจากต่างประเทศ

01

สถานการณ์

- 😓 เกิดลด
- 😓 เกิดไม่พร้อม
- 😓 เกิดไม่ได้

สถานการณ์เด็กที่สำคัญ

เกิดลด

Total Fertility Rate

ปี 2508 = 6.3 → ปี 2565 = 1.08

อัตราการเกิดของประชากรไทยลดลง

จากอัตราการเจริญพันธุ์รวม (TFR) ที่ลดลงอย่างมาก ปี 2565 **สตรีวัยเจริญพันธุ์เฉลี่ยมีบุตร 1.08 คน** (ต่ำกว่าระดับทดแทนที่ 2.1 คน)

อัตราการตายมากกว่าการเกิดติดต่อกันสามปี

ปี 2566 อัตราการเกิดของประชากรมีเพียง **561,582 คน** ในขณะที่อัตราการเสียชีวิตอยู่ที่ **631,556 คน**

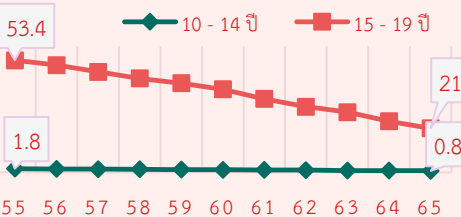
ในอีก 60 ปีข้างหน้า เด็กจะเหลือเพียงหนึ่งล้านคน

จำนวนประชากรวัยเด็ก (0 – 14 ปี) อาจลดลงจาก **10 ล้านคน** ในปี 2566 เหลือเพียง **1 ล้านคน** ภายในปี 2626*

เกิดไม่พร้อม

อัตราการคลอดในหญิงอายุ 10 - 14 ปี และ 15 - 19 ปี

การเกิดบางส่วนมาจากความไม่พร้อม โดยมาจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ในปี 2565 อัตราการคลอดต่อประชากรวัยเดียวกัน 1,000 คน ในเด็กอายุ 10 - 14 ปี **อยู่ที่ 0.8 คน** และช่วงอายุ 15 - 19 ปี **อยู่ที่ 24.4 คน**

เด็กต่ำกว่า 6 เดือน ได้รับนมแม่ อย่างเดียว เพียงร้อยละ

29

ปี 2564 มีเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี ที่อยู่ใน **ครัวเรือนยากจน 3.52 แสนคน** (ร้อยละ 8 ของคนจนทั้งหมด)

เกิดไม่ได้

กลุ่มประชากรบางส่วนอยากมีบุตร แต่ไม่สามารถมีบุตรได้

ประเทศไทยความชุกของภาวะการมีบุตรยาก ในสตรีวัยเจริญพันธุ์อยู่ที่ร้อยละ **11.6**

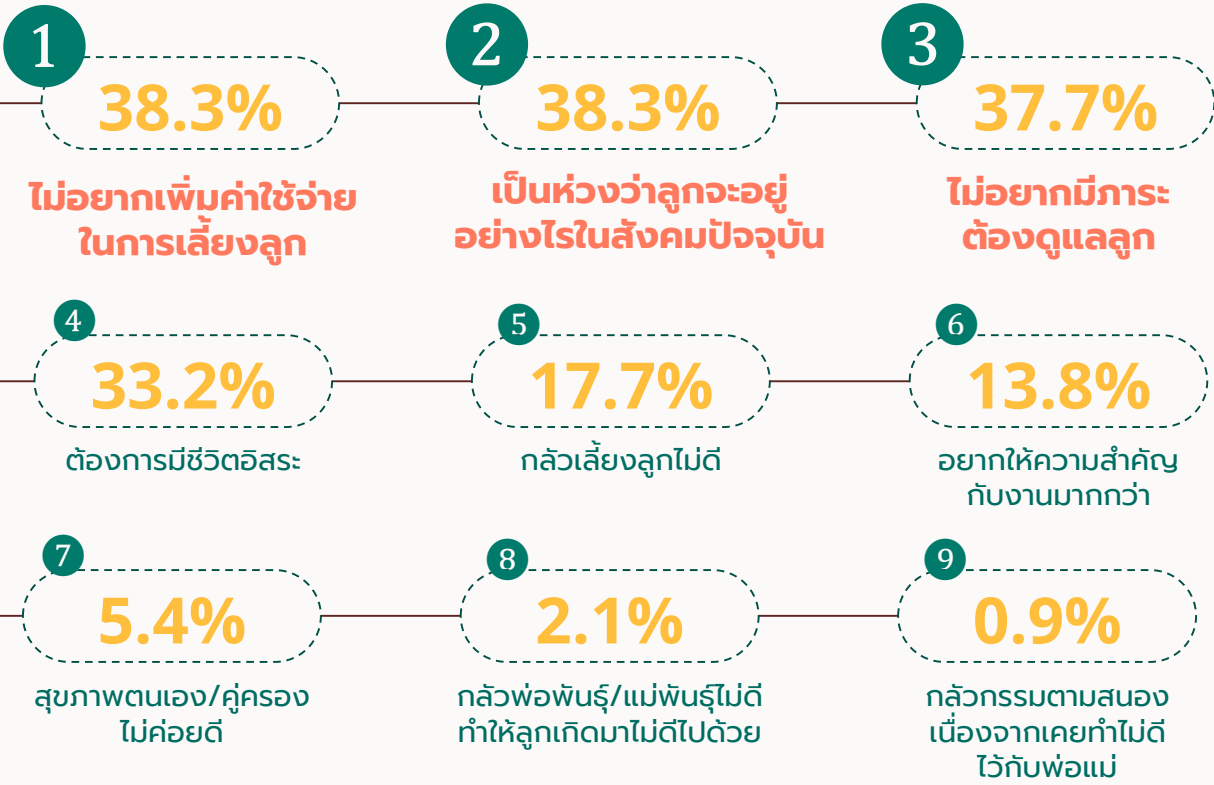
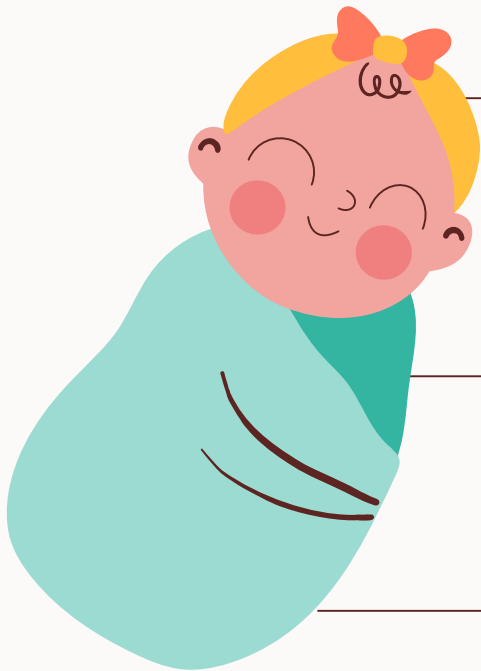
กลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) ที่อยากมีบุตร แต่ไม่สามารถมีบุตรได้

จากผลสำรวจการสร้างครอบครัวและความต้องการมีบุตรของครอบครัวที่หลากหลาย

กลุ่ม **LGBTQ+** **อยากมีลูก/อยากมีแต่ยังไม่พร้อมกว่าร้อยละ 29**

* สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยคาดประมาณจากสมมติฐานอายุคาดเฉลี่ยของประชากร และสมมติฐานที่ TFR มีแนวโน้มลดลง

NIDA Poll : สาเหตุที่ไม่อยากมีลูก

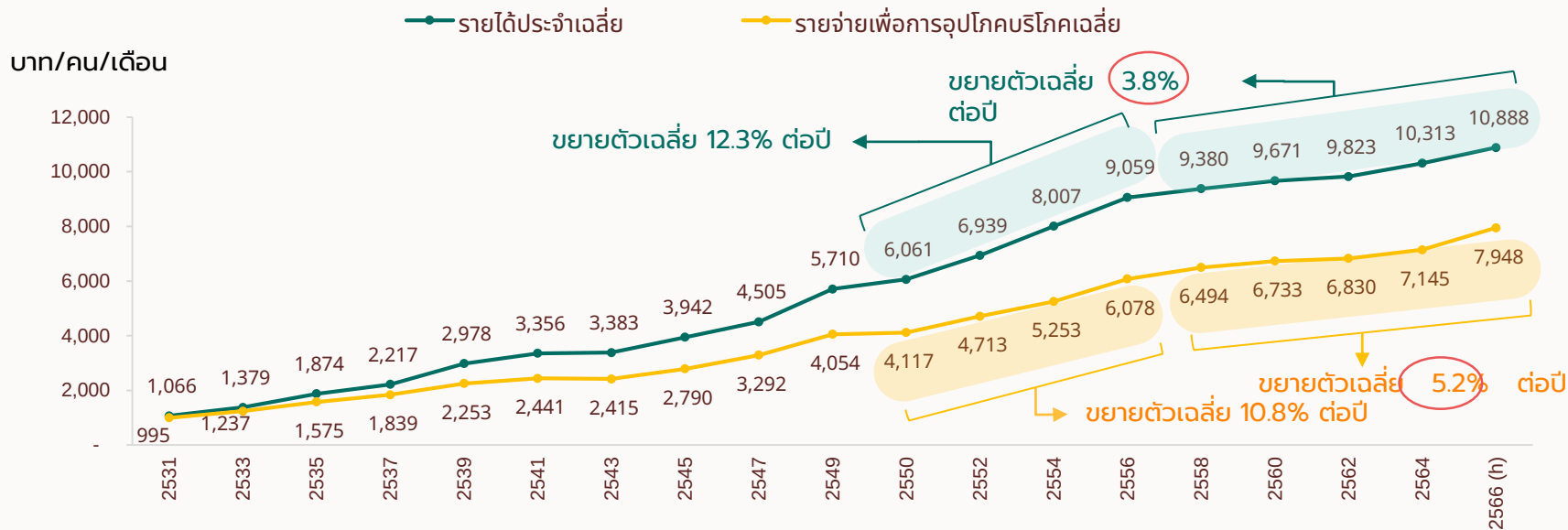

สาเหตุ : สภาพเศรษฐกิจ

ค่าครองชีพที่สูงขึ้น
แต่รายได้เพิ่มขึ้นไม่ทัน

ปี 2566 คนไทยที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย
มีจำนวน 13.8 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนกว่า 21.9%

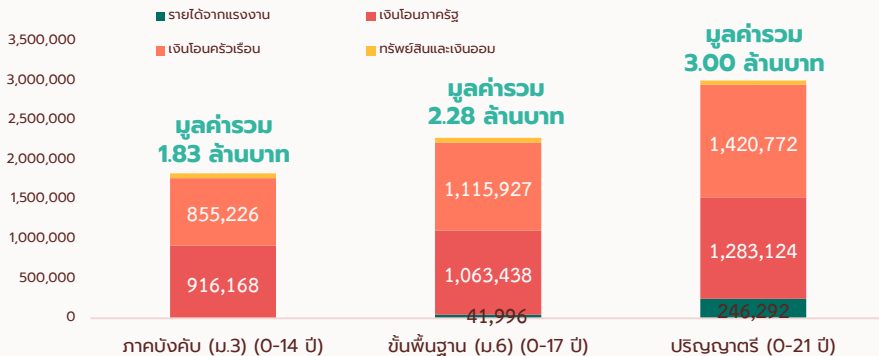
สาเหตุ : สภาพเศรษฐกิจ

ค่าใช้จ่ายในการดูแลลูกสูง

“ การเลี้ยงดูเด็ก 1 คน ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเรียนจบปริญญาตรี และเข้าสู่ตลาดแรงงาน มีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการบริโภคเฉลี่ยประมาณ 3.00 ล้านบาท ”
(ไม่รวมผลของเงินเฟ้อ)

ค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่เกิดจนจบการศึกษาในแต่ละระดับจำแนกตามแหล่งที่มาของค่าใช้จ่าย ปี 2564

หน่วย: บาท

ข้อมูลบัญชีกระแสการโอนประชาชาติ ปี 2564 (NTA 2021), สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564

สังคมปัจจุบันให้ความสำคัญกับการเลี้ยงดูเด็กอย่างมีคุณภาพมากขึ้น

ซึ่งตามมาด้วยค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นด้วย ทั้งค่าอาหาร ค่าเรียนหนังสือ รวมไปถึงข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ค่าใช้จ่ายด้านต่าง ๆ สำหรับเลี้ยงดูเด็กมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีก

เทรนด์การเลี้ยงลูกอย่างมีคุณภาพ

กลายเป็นความกดดันสำหรับการมีลูกอีกทางหนึ่งด้วย

- กรมสุขภาพจิต -

สาเหตุ :สวัสดิการทางสังคม

สวัสดิการขั้นพื้นฐานเพื่อสนับสนุน/รองรับการมีลูกอาจยังไม่เพียงพอ

เงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด

จำกัดเฉพาะครอบครัวผู้มีรายได้น้อยที่มีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 100,000 บาท/คน/ปี และจำกัดที่ช่วงอายุเด็กแรกเกิด ถึงอายุ 6 ปี คนละ 600 บาท/เดือน

TDRI (2562) :

- เงินอุดหนุนจำนวน 600 บาท/เดือน **ไม่เพียงพอต่อการดูแลเด็ก** (น้อยกว่าค่าใช้จ่ายจริงที่ครอบครัวใช้จ่ายในการดูแลเด็กแรกเกิด)
- ปี 2562 **มีเด็กยากจนตกหล่นไม่ได้เงินอุดหนุน** คิดเป็นจำนวนกว่า 1 ใน 3 ของเด็กที่ควรได้รับประโยชน์

สิทธิวันลาเพื่อเลี้ยงดูลูกหลังคลอด

กฎหมายไทยกำหนดให้ลาคลอดได้ไม่เกิน 98 วัน และให้ค่าจ้างจากนายจ้าง 45 วัน

- ช่วงระยะเวลาประมาณ 3 เดือน นำนมยังไม่หยุดไหล

- หากลาเต็มจำนวน รายได้จะหายไปถึง 1.5 เดือน

- การไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดจากพ่อ-แม่ ในช่วงอายุ 0 - 6 ขวบ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กไทยมีไอคิวต่ำกว่ามาตรฐานสากล

แรงงาน 14.5% ใช้สิทธิลาคลอดเพียง 30-59 วัน เหตุผลเนื่องจาก ต้องรีบกลับมาทำงานเพราะต้องการมีรายได้/ต้องการโอทีเพิ่ม และกลัวถูกลดโบนัส

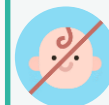
สถานรับเลี้ยงเด็ก (nursery) ที่มีคุณภาพ

มีความจำเป็นในกรณีที่พ่อ-แม่ ต้องกลับไปทำงาน ไม่สามารถอยู่ดูแลบุตรได้ โดยเฉพาะครัวเรือนที่อยู่ในเมืองที่ไม่ญาติที่สามารถดูแลแทน

โดยปัจจุบัน nursery ของรัฐส่วนใหญ่ รับเด็กตั้งแต่อายุ 2 ปีขึ้นไป จึงยังมีช่องว่างในการดูแลเด็กอายุ 0-2 ปี

69.4% ของคนงานโรงงานอุตสาหกรรม ในพื้นที่กทม.และจังหวัดโดยรอบ

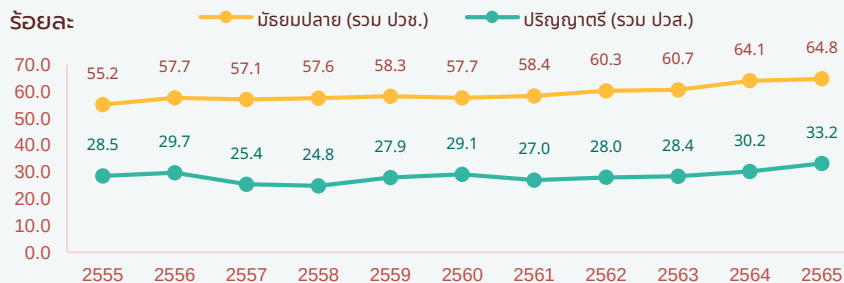
ยังไม่มีแผนมีลูกใน 5 ปี ข้างหน้า

โดย **24.9%** มีสาเหตุจากการกลัวไม่มีเวลาขาดคนช่วยเลี้ยง

สาเหตุ : วิถีชีวิตและพฤติกรรม

การอยู่ในระบบการศึกษานานขึ้น

อัตราการเข้าเรียนสุทธี ในระดับชั้น **ม.ปลาย และ ป.ตรี**
สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (SES)

การทำงานหนัก

ผลการสำรวจ " **Cities with the Overworked** "

กรุงเทพ ประเทศไทย
ติดอันดับ 5
เมืองที่แรงงานทำงาน
หนักที่สุดในโลก

(เมืองที่มีประชากรที่มี
"ชั่วโมงการทำงาน" ที่ยาวนาน
และชีวิตขาดความสมดุลมากที่สุด)

โดย Kisi (2566) บริษัทเทคโนโลยีให้คำปรึกษาด้านการทำงาน

การอยู่คนเดียว โดยเฉพาะคนในเมือง

สัดส่วนครัวเรือนที่มีสมาชิกคนเดียวต่อครัวเรือนทั้งหมด

16.4%

2555

26.1%

2565

การแต่งงานช้าลง ส่งผลต่อความสามารถในการมีลูก

องค์การอนามัยโลก (WHO) : ประเทศที่มีรายได้เฉลี่ยในระดับปานกลาง มีผู้ที่ประสบภาวะมีบุตรยากประมาณ 16.5% ซึ่งมี**สาเหตุจากการพร้อมมีลูกช้า** ซึ่งปัญหาดังกล่าวยังมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

กล่าวคือ มีความพร้อมทางเศรษฐกิจสำหรับการมีบุตรในอายุที่เยอะ ขณะที่ความพร้อมด้านร่างกายค่อย ๆ ลดลง โดยเฉพาะเพศหญิงที่จะมีความสามารถในการเจริญพันธุ์ได้ดีอยู่ในช่วงอายุ 20-30 ปี

สาเหตุ : คำนิยมที่เปลี่ยนแปลงไป

ค่านิยมการครองโสด/ไม่มีลูก

การมีลูกไม่ใช่เป้าหมายลำดับต้นๆ ของคนรุ่นใหม่ ส่งผลต่ออัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดลงในอนาคต และในอนาคตมีแนวโน้มที่ประชากรรุ่นใหม่จะเป็นผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพัง ไม่มีบุตรหลานพึ่งพิง

SINK: Single Income, No Kids
คนโสด มีรายได้ และไม่มีลูก

PANK: Professional Aunt, No Kids
กลุ่มผู้หญิงโสดอายุ 30 ปีขึ้นไป มีรายได้/อาชีพ
การงานดี ไม่มีลูก เน้นไปที่การดูแลหลาน/เด็ก
ในครอบครัวรอบตัว

DINK: Double Income, No Kids
ครองคู่กัน เน้นหารายได้ ฝากงาน
ความก้าวหน้า มั่นคง โดยไม่มีลูก

สาเหตุ : อื่นๆ

ความหลากหลายทางเพศ

LGBT Capital และ Ipsos

คาดว่า ปี 2566 **ไทยมีประชากร LGBTQ+ ประมาณ 5.9 ล้านคน**
เพิ่มขึ้นจากเดิมที่ในปี 2559 มีประมาณ 4.2 ล้านคน

ปัจจุบันประเทศไทยได้ผ่าน **ร่างกฎหมายสมรสเท่าเทียม**
(พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.) แล้ว

อนุญาตให้สามารถรับบุตรบุญธรรมร่วมกันได้

ยังมีข้อจำกัดเรื่องการมีบุตรโดยอาศัยเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์หรือการอุ้มบุญ
(ยังจำกัดให้คู่สามีภรรยาที่ภรรยาไม่อาจตั้งครรภ์ได้เท่านั้น)

เสียโอกาสในการมีประชากรเพิ่ม โดยเฉพาะกับคู่ที่มีศักยภาพในการเลี้ยงดู

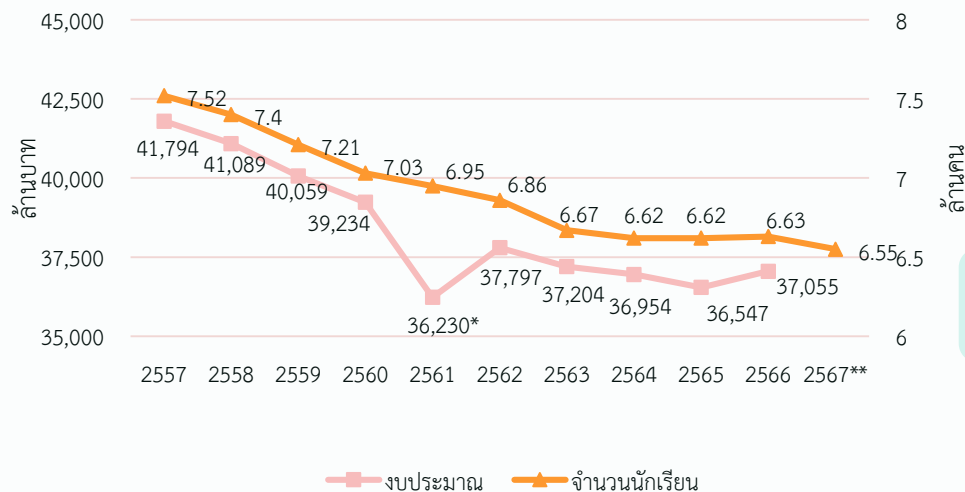
02

โอกาสและความเสี่ยง

โอกาสในการพัฒนาคุณภาพเด็ก

งบประมาณและจำนวนนักเรียน โครงการเรียนฟรี 15 ปี

* ปีงบประมาณ 2561 สพฐ. ได้รับการจัดสรรงบประมาณรายการค่านั่งสือเรียนเพียง 50% สพฐ. จึงได้เสนอของบกลางเพิ่มเติมจากสำนักงบประมาณ เพื่อให้เพียงพอในระยะเวลาต่อมา
 ** ปีงบประมาณ 2567 ใช้งบประมาณปี 2566 ไปพลางก่อน

งบประมาณรายจ่ายทางการศึกษาที่ลดลง สามารถนำไปใช้จ่ายในด้านอื่น ๆ หรือเน้นไปที่การเพิ่มคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เด็กได้เรียนอย่างมีคุณภาพ

โดยในช่วงสิบปีที่ผ่านมา
 จำนวนนักเรียนไทยมีแนวโน้ม
ลดลงอย่างต่อเนื่อง

7.4 ล้านคน
 ปีงบประมาณ 2558

6.55 ล้านคน
 ปีงบประมาณ 2567

สอดคล้องกับงบประมาณสำหรับโครงการเรียนฟรี 15 ปี ที่มีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกับจำนวนนักเรียน

ดังนั้น งบประมาณที่ลดลงนี้จะสามารถนำไปจัดสรรสำหรับโครงการอื่น ๆ และหากไม่ลดงบประมาณทางการศึกษาลง จะสามารถนำไปเพิ่มคุณภาพทางการศึกษาได้

โอกาสในการเกิดเศรษฐกิจรูปแบบใหม่

โครงสร้างครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงไป
ก่อให้เกิด**เศรษฐกิจแบบรายเดี่ยว**
(Solo Economy) จึงเป็นโอกาส
ในการปรับตัวของภาคธุรกิจของไทย
ที่จะผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนอง
ความต้องการของคนกลุ่มนี้

ครัวเรือนคนเดียว

มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น
โดยประเทศไทยมีครัวเรือน
ที่มีสมาชิกคนเดียว
จำนวนกว่า 7 ล้านครัวเรือน
คิดเป็นร้อยละ **26.1 ของครัวเรือน**
ทั้งหมด เพิ่มขึ้นอย่างมากจาก
ร้อยละ 16.4 ในปี 2555

Solo Consumer

เป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง เนื่องจากไม่มี
ภาระครอบครัว ไม่มีลูก โดยในปี 2563
ศูนย์วิจัยกสิกรไทย คาดว่า **ครัวเรือนคนเดียว**
จะมีการใช้จ่ายกว่า 1.4 ล้านล้านบาทต่อปี

เส้นทางคนโสด Single Journey

คาดว่าจะกระตุ้นให้ครัวเรือน
คนเดียวท่องเที่ยวกว่า 70
ล้านครั้ง สร้างรายได้
ไม่ต่ำกว่า 100 ล้านบาท

ธุรกิจ Solo Diner & Delivery

ธุรกิจอาหารที่รองรับลูกค้าที่มากคนเดียวและธุรกิจ
บริการอาหารเดลิเวอรี่กำลังได้รับความนิยมสำหรับ
ลูกค้าที่อยู่คนเดียวและไม่ค่อยมีเวลา

นอกจากนี้ยังมีกลุ่ม DINKs (Double Income No Kids.)

เทรนด์กลุ่มคู่รักไร้ลูกที่มุ่งหน้าทำงานและไม่ได้ตั้งใจจะ
มีลูก เป็นกลุ่มที่น่าจับตามอง เพราะมีกำลังซื้อสูง และยอม
ใช้จ่ายเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ และความบันเทิงส่วนตัว
 อาทิ การรับประทานอาหารนอกบ้าน การท่องเที่ยว และ
ผลิตภัณฑ์ด้านความงาม

ไทยถือเป็น **1 ใน 10** ประเทศที่มีค่าใช้จ่าย
เพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน
คนเดียวสูงที่สุดในเอเชียแปซิฟิก

โอกาสในการลดการบริโภคทรัพยากร

ทรัพยากรบนโลกมีอยู่อย่างจำกัด ในขณะที่ความต้องการของมนุษย์มีอย่างไม่จำกัด

ดังนั้น จำนวนประชากรที่ลดลงนำมาสู่การบริโภคที่ลดลง ซึ่งส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยรวม

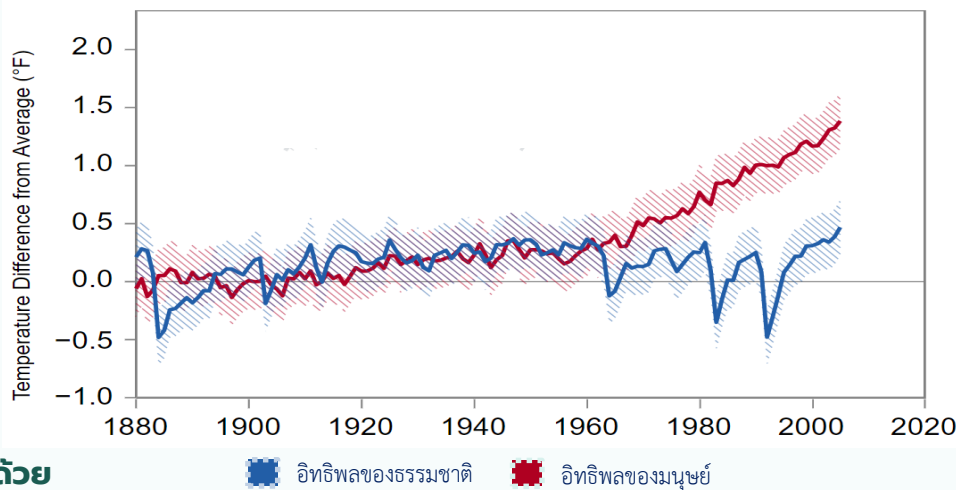
การเพิ่มขึ้นของประชากร นำมาซึ่งความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น นำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีวิตที่สำคัญ อาทิ อาหาร น้ำสะอาด ซึ่งส่งผลกระทบต่อเด็กโดยตรง โดยมีเด็กกว่า 3 ล้านคนต่อปี ที่ต้องเสียชีวิตจากภาวะหิวโหย

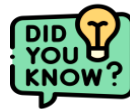
การบริโภคของมนุษย์ส่งผลอย่างมากต่อปัญหา Climate Change การบริโภคของมนุษย์เพียงอย่างเดียวปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากกว่าร้อยละ 60 ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดภาวะโลกร้อน

ดังนั้น จำนวนประชากรที่ลดลงจะช่วยปรับสมดุลให้กับการบริโภคในภาพรวมของมนุษย์ และช่วยลดภาวะโลกร้อนได้อีกด้วย

อิทธิพลของมนุษย์และธรรมชาติต่ออุณหภูมิโลก

อุณหภูมิของโลกสูงขึ้น 1 องศาเซลเซียสแล้ว เมื่อเทียบกับยุคก่อนอุตสาหกรรม และถ้าหากไม่มีการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอุณหภูมิโลกสามารถเพิ่มขึ้นสูงสุด 5 องศาเซลเซียส ภายในช่วงปลายศตวรรษที่ 21

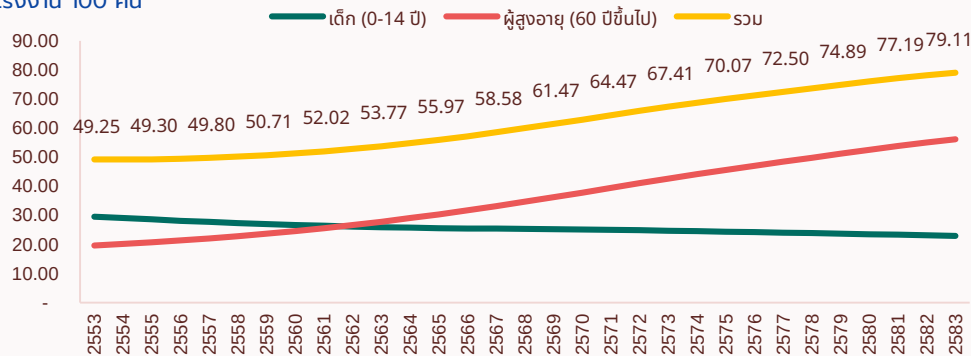
ความเสี่ยงด้านแรงงาน

อัตราการพึ่งพิง

ภาพรวมอัตราการพึ่งพิงสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง
จากจำนวนประชากรวัยสูงอายุที่ขยายตัวมากขึ้น

สัดส่วนต่อ
แรงงาน 100 คน

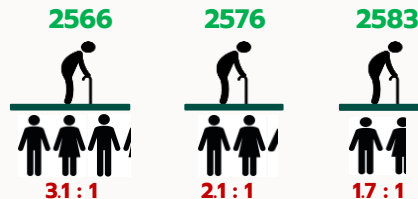

อัตราการเกื้อหนุน

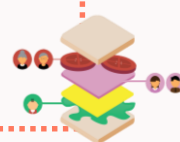
ปี 2566 วัยแรงงาน 3.1 คน ดูแล
ผู้สูงอายุ 1 คน จะลดลงเหลือ
วัยแรงงาน 1.7 คน ดูแลผู้สูงอายุ
1 คน ในปี 2583

วัยสูงอายุ

วัยแรงงาน

"Sandwich Generation"

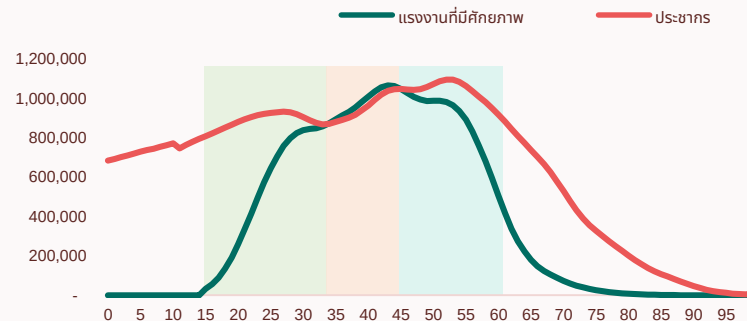
สะท้อนแนวโน้มที่ในอนาคต "ประชากรวัยแรงงาน

จะต้องมีภาระในการดูแลประชากรวัยอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น"

แรงงานที่มีศักยภาพ (Effective number of workers)
ในการดูแลประชากรวัยพึ่งพิง (เด็กและผู้สูงอายุ) มีสัดส่วน
เพียง **79.36%** ของประชากรวัยแรงงานทั้งหมดในปี
2564 และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง

ประชากรและแรงงานที่มีศักยภาพ (Effective number of workers) รายอายุ ปี 2564 (คน)

ที่มา : ข้อมูลบัญชีกระแสการโอนประชากร ปี 2564 (NTA 2021),
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564

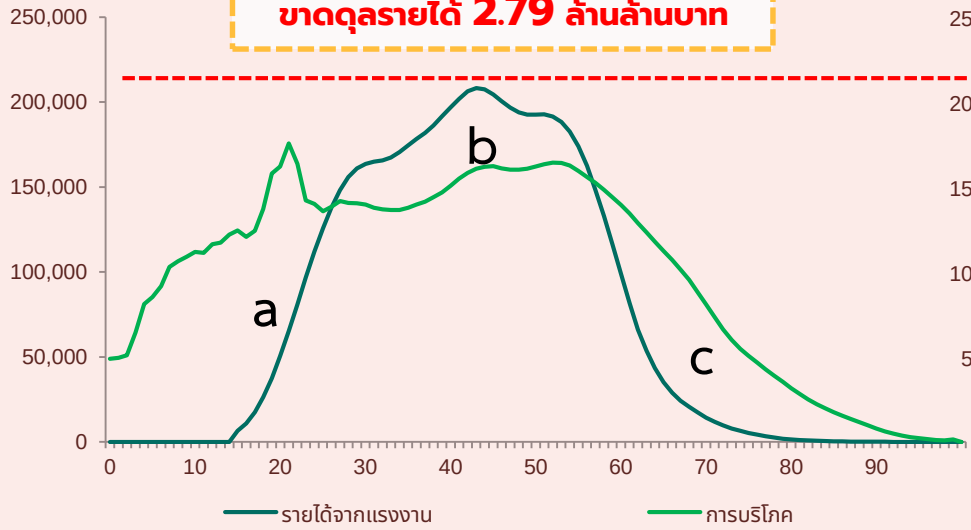
ความเสี่ยงด้านการขาดดุลงรายได้

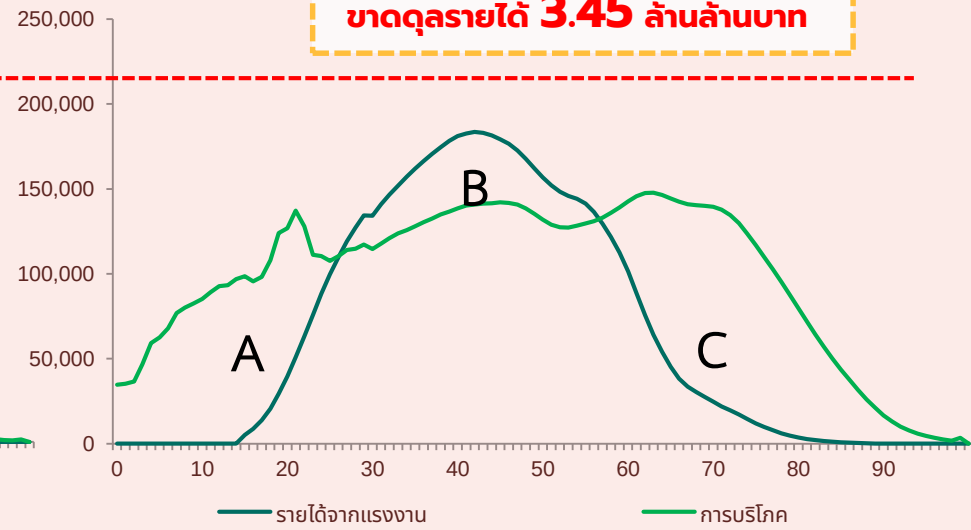
หากโครงสร้างเศรษฐกิจยังเป็นแบบเดิม **การขาดดุลงรายได้จะเพิ่มขึ้น** (คนไทยมีรายได้น้อยเพียงพอต่อการใช้จ่ายมากขึ้น)
จากการคาดการณ์ ในปี 2583 การขาดดุลงรายได้โดยรวมจะเพิ่มขึ้นเป็น 3.45 ล้านล้านบาท หรือเพิ่มขึ้น 1.24 ล้านล้านบาท จากปี 2564

คาดการณ์การขาดดุลงรายได้ตามช่วงอายุ (LCD) ของประเทศไทยในปี 2583

มูลค่ารวม (ล้านล้านบาท) ปี 2564
ขาดดุลงรายได้ 2.79 ล้านล้านบาท

มูลค่ารวม (ล้านล้านบาท) ปี 2583
ขาดดุลงรายได้ 3.45 ล้านล้านบาท

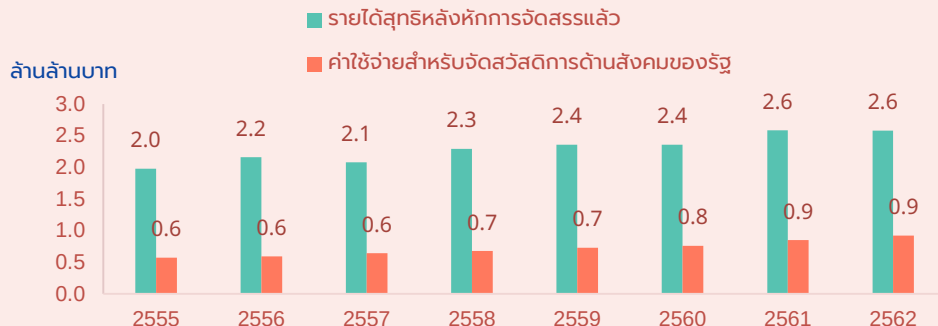

หมายเหตุ : A และ C คือ พื้นที่ขาดดุล, B คือ พื้นที่เกินดุล
ที่มา : ข้อมูลบัญชีกระแสการโอนประชากร ปี 2564 (NTA 2021),สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564

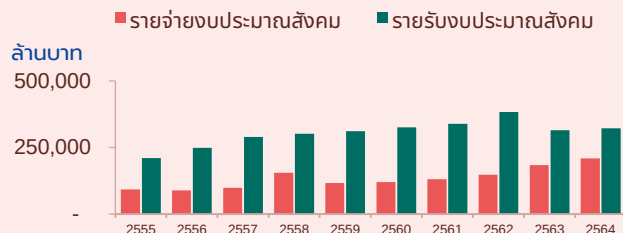
ความเสี่ยงด้านงบประมาณ

งบประมาณเพื่อสวัสดิการทางสังคม

มูลค่าค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดสวัสดิการด้านสังคมของรัฐ ปี 2555 - 2562

รายรับและรายจ่ายของโครงการ/มาตรการทางสังคมรูปแบบร่วมจ่ายเงินสมทบ ปี 2555 - 2564

ช่องว่างระหว่างรายรับและ
รายจ่ายของโครงการที่มี
การสมทบลดลง

56.3%

ปี 2555

35.4%

ปี 2564

อัตราการขยายตัวเฉลี่ย

■ รายได้ขยายตัวต่ำกว่าค่าใช้จ่าย

เนื่องจากโครงการสวัสดิการสังคมและสิทธิประโยชน์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่รายได้โดยเฉพาะภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ยังจัดเก็บไม่เต็มศักยภาพ

- ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร จะยิ่งซ้ำเติมปัญหาความไม่สมดุลระหว่างรายได้และค่าใช้จ่าย

แนวโน้มช่องว่างระหว่างรายรับและรายจ่ายของโครงการทางสังคมที่มีการสมทบที่แคบลง ซึ่งอาจไม่เพียงพอสำหรับการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมในอนาคต

03

ทางออกเพื่อแก้ปัญหา

แผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. 2565 – 2580)

วิสัยทัศน์

“ประเทศไทยมีประชากรที่เกิดและเติบโตอย่างมีคุณภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพในการร่วมยกระดับการพัฒนาประเทศ”

เป้าประสงค์

ประชากรไทยได้รับการพัฒนาตาม ศักยภาพสูงสุดและมีคุณภาพสอดคล้องกับ บริบทการพัฒนาประเทศ บนพื้นฐานของ การมีทักษะสำหรับโลกในศตวรรษที่ 21

ตัวชี้วัด

ดัชนีความก้าวหน้าของคน (HAI) เพิ่มขึ้น 0.7756 ภายในปี 2580

ประชากรไทยมีความมั่นคงทางรายได้และทรัพย์สิน เพียงพอตลอดช่วงชีวิต

มีระบบคุ้มครองทางสังคมที่ สร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ขณะที่มีความยั่งยืนทางการคลังในระยะยาว

- 1. การสร้างครอบครัวที่มีคุณภาพ และพัฒนาระบบที่เอื้อต่อการมีและเลี้ยงบุตร**

ครอบคลุมการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจสำหรับการมีบุตรและการดูแลครอบครัว สร้างความสมดุลระหว่างการทำงานและการดูแลครอบครัว จัดหาสิทธิประโยชน์ที่ส่งเสริมการมีบุตร รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการดูแลเด็กให้มีคุณภาพ
- 2. การพัฒนายกระดับผลิตภาพประชากร**

โดยยกระดับคุณภาพการศึกษา พัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเพิ่มกำลังแรงงานในตลาดแรงงานจากทั้งแรงงานไทยและต่างประเทศ
- 3. การยกระดับความมั่นคงทางการเงิน**

ผ่านการส่งเสริมความรู้ทางการเงิน พัฒนาระบบการออม ควบคู่ไปกับการวางกลไกให้คำแนะนำช่วยเหลือครอบครัวที่ประสบปัญหาหนี้สิน
- 4. การสร้างเสริมสุขภาวะเพื่อลดการตายก่อนวัยอันควร และมีระบบดูแลระยะยาวและช่วงท้ายของชีวิต**

ส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาวะของคนทุกช่วงวัย และพัฒนาระบบการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุ
- 5. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพทุกกลุ่มช่วงวัย**

โดยพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและเหมาะสมกับคนทุกกลุ่ม รวมถึงพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี
- 6. การบริหารจัดการด้านการย้ายถิ่น**

ด้วยการกระจายความเจริญให้แรงงานสามารถทำงานในพื้นที่ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดึงดูดแรงงานทักษะสูงไทยในต่างประเทศและแรงงานต่างชาติที่มีทักษะสูงให้เข้ามาทำงานในประเทศไทย ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความเข้าใจของคนในสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมพหุวัฒนธรรม

ทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมเพื่อฝ่าวิกฤตเด็กเกิดน้อย

1

ภาครัฐ

สนับสนุนกฎหมาย
และนโยบายเพื่อ
สร้างสภาพแวดล้อม
ให้เอื้อต่อการมีบุตร

2

ภาคเอกชน

เพิ่มผลิตภาพ
เพื่อทดแทนแรงงาน
ที่จะลดลง

ECOSYSTEM
ที่ส่งเสริมการเกิดและ
เติบโต อย่างมีคุณภาพ

3

ภาคประชาสังคม

สร้างสภาพแวดล้อมชุมชนที่
ปลอดภัยและเอื้อต่อ
กระบวนการเรียนรู้
ในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก

4

ภาควิชาการ

การมีฐานข้อมูล
และงานวิจัย
เพื่อสนับสนุนการ
ดำเนินงานในระดับพื้นที่

ทางออกเพื่อแก้ปัญหา : ภาครัฐ

ปรับแก้กฎหมาย

- ขยายจำนวนวันลาเพื่อคลอดบุตรสำหรับหญิงตั้งครรภ์อย่างน้อย 6 เดือนหลังคลอด (ซึ่งปัจจุบันลาได้ 98 วัน) **รวมถึงเพิ่มวันลาสำหรับบิดา** ให้สามารถลามาเพื่อช่วยเลี้ยงดูบุตรได้ ที่ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายรองรับ (ยกเว้นข้าราชการ)
- ผลักดันกฎหมายที่เอื้อต่อการสร้างครอบครัวสำหรับคนทุกกลุ่ม** โดยเฉพาะกฎหมายที่เกื้อหนุนให้ครอบครัว LGBTQ+ สามารถมีบุตรการรับบุตรบุญธรรมได้ และการอุ้มบุญ

จัดสวัสดิการที่เหมาะสม

- พัฒนาศูนย์ดูแลเด็กเล็กหรือสถานรับเลี้ยงเด็ก** ที่มีคุณภาพและราคา ย่อมเยา ครอบคลุมเด็กตั้งแต่ช่วงวัย 0 - 2 ปี
- การศึกษความเป็นไปได้ของการให้เงินอุดหนุนค่าคลอดบุตรและการจ่ายเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด** ที่เพียงพอและครอบคลุมเพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของพ่อแม่มือใหม่
- การพิจารณารูปแบบสวัสดิการแบบมีเงื่อนไข** อาทิ การฝากครรภ์และจะได้รับสวัสดิการสำหรับเด็ก เพื่อกระตุ้นให้พ่อแม่เลี้ยงดูบุตรอย่างถูกต้อง

ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี

- ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่บริษัทเอกชนที่มีการดำเนินการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของลูกจ้าง** อาทิ การจัดมูมนมแม่ การจัดสถานรับเลี้ยงเด็กในสถานประกอบการ เพื่อจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชากร
- การเพิ่มการลดหย่อนภาษีบุคคลสำหรับครอบครัวที่มีบุตรมาก** เพื่อลดภาระการเลี้ยงดูบุตร

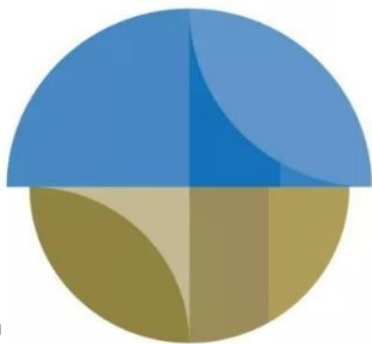
ทางออกเพื่อแก้ปัญหา : ภาคเอกชน

อาชีพที่จะเป็นที่ต้องการในอนาคต

Job landscape

By 2025, new jobs will emerge and others will be displaced by a shift in the division of labour between humans and machines, affecting:

97 million

85 million

Growing job demand:

1. Data Analysts and Scientists
2. AI and Machine Learning Specialists
3. Big Data Specialists
4. Digital Marketing and Strategy Specialists
5. Process Automation Specialists
6. Business Development Professionals
7. Digital Transformation Specialists
8. Information Security Analysts
9. Software and Applications Developers
10. Internet of Things Specialists

Decreasing job demand:

1. Data Entry Clerks
2. Administrative and Executive Secretaries
3. Accounting, Bookkeeping and Payroll Clerks
4. Accountants and Auditors
5. Assembly and Factory Workers
6. Business Services and Administration Managers
7. Client Information and Customer Service Workers
8. General and Operations Managers
9. Mechanics and Machinery Repairers
10. Material-Recording and Stock-Keeping Clerks

ส่งเสริมการ Upskill – Reskill

พัฒนาเพื่อยกระดับทักษะ และการสร้างทักษะใหม่ ที่จำเป็นต่อการทำงาน ที่จะส่งผลต่อการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน

ใช้ระบบอัตโนมัติทดแทนแรงงานคนบางส่วน รวมทั้งเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มผลิตภาพโดยรวม

ซึ่งจะเอื้อให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ ที่มีรายได้สูง อาทิ นักวิทยาศาสตร์ข้อมูล วิศวกรรมปัญญาประดิษฐ์ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านฮาร์ดแวร์

การขยายการทำงานที่ยืดหยุ่น

โดยการออกแบบลักษณะงานให้มีความยืดหยุ่น สามารถทำงานจากที่บ้านได้ รวมถึงการพิจารณาการจ้างงานแรงงานผู้สูงอายุเพื่อทดแทนแรงงานที่ขาดหายไป

ทางออกเพื่อแก้ปัญหา : ภาคประชาสังคม/ประชาชน

ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการเลียงดูพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ

การจะเลี้ยงเด็กหนึ่งคนให้สามารถเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ จำเป็นต้องใช้คนทั้งหมู่บ้านช่วยกัน **โดยปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือความเข้มแข็งของชุมชน** ยิ่งชุมชนเข้มแข็งก็จะสามารถรวมภาคีเครือข่ายจากหลายภาคส่วนเข้ามาร่วม ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีมุมมองจากหลายภาคส่วน

ชุมชนมีส่วนช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ในการเลียงดูและพัฒนาเด็ก

โดยร่วมกันเรียนรู้ในการเลียงดูและพัฒนาเด็กตามวิถีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน **บนฐานแนวคิดการพัฒนาเด็กให้เติบโตอย่างมีคุณภาพทั้งในด้านกระบวนการพัฒนาในการสร้างตัวตน (Self) รวมทั้งการพัฒนาทักษะสมองเพื่อจัดการชีวิตให้สำเร็จ (EF: Executive Function)** ที่จะนำไปสู่พัฒนาการของเด็กที่เหมาะสมแต่ละช่วงวัย

การมีฐานข้อมูลรายครอบครัวเชิงพื้นที่

ข้อมูลเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญ ดังนั้น โดยให้ชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้เก็บข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลสะท้อนได้ถึงปัญหาที่แต่ละชุมชนได้เผชิญ และแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างตรงจุด

โครงการครอบครัวเข้ม เป็นการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนในหลายมิติ โดยอาศัยการวิเคราะห์ต้นทุนที่ชุมชนมี ร่วมกับเครือข่ายหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด ทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน รวมถึงตัวเด็ก

“เลี้ยงเด็กหนึ่งคน
ใช้คนทั้งหมู่บ้าน”

สสส

04

บทเรียน จากต่างประเทศ

บทเรียนจากต่างประเทศ *Nagareyama*

เมืองในญี่ปุ่นที่มีเด็กเกิดเยอะ ด้วยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีและเลี้ยงดูบุตร

210,000 คน

(ประชากรเพิ่ม **14.7%**

ภายใน 5 ปี

TFR ของเมือง = 1.5)

สถานรับเลี้ยงเด็ก 0 – 4 ปี
กว่าร้อยละในเมือง

ส่งต่อเด็กเล็กไปยังสถานรับเลี้ยงเด็ก

เมืองตั้งอยู่ไม่ไกลจากโตเกียว
เน้นการเดินทางด้วยรถไฟฟ้า
สามารถไปทำงานแบบไป – กลับได้
เมืองให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐาน
การสร้างพื้นที่สาธารณะ พื้นที่สีเขียว

จัดศูนย์รับ - ส่งเด็กเล็กใกล้สถานีรถไฟฟ้า

ศูนย์ดูแลเด็กได้ถึง 2 กลุ่ม จนกว่าผู้ปกครองจะมารับ

บทเรียนจากต่างประเทศ

ความพยายามในการเพิ่ม TFR ในหลายประเทศ

สเปน
TFR = 1.19

สเปนได้เคยมีนโยบายแจกเงินทันทีเมื่อเด็กเกิด (**Baby Bonus**) ในช่วงปี 2550 - 2554 โดยให้เงิน 2,500 ยูโรต่อเด็ก 1 คน (หรือประมาณ 1 แสนบาทในปี 2550)

ส่งผลให้มีการเกิดเพิ่มขึ้นของสเปนเพิ่มขึ้นร้อยละ 2-3 ในช่วงนโยบาย โดยมี TFR = 1.45

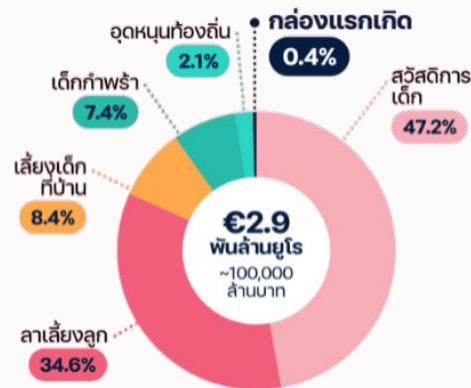
อย่างไรก็ตามนโยบาย baby bonus ของสเปนขาดความยั่งยืน เมื่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ นโยบาย Baby Bonus จึงได้ยกเลิกไป และ **TFR ของสเปนก็มีแนวโน้มลดลงตามลำดับ**

ดังนั้น นโยบายที่เน้นไปเพื่อเพิ่มจำนวนประชากรเพียงอย่างเดียวอาจไม่ประสบความสำเร็จ เราจึงต้อง**เน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพของเด็ก** ทั้งเด็กที่กำลังจะเกิดมาและเด็กที่เกิดมาแล้วให้มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ฟินแลนด์
TFR = 1.46

ฟินแลนด์มีสวัสดิการ**กล่องแรกเกิด** (Baby BOX) **ใช้กลไกจูงใจให้มารดามาฝากครรภ์** โดยให้กล่องแรกเกิดกับมารดาที่มาฝากครรภ์ ส่งผลให้การเกิดมีคุณภาพซึ่งฟินแลนด์เป็นหนึ่งในประเทศที่อัตราการเสียชีวิตของการรกแรกเกิดน้อยที่สุดในโลก และมีการฝากครรภ์มารดาสูงถึงร้อยละ **99.7**

กล่องแรกเกิด ให้กับเด็กทุกคนไม่ว่าเชื้อชาติใด **ประกอบไปด้วย** เสื้อผ้า ของใช้สำหรับเด็ก ของเล่นเสริมพัฒนาการ หนังสือนิทานสำหรับเด็ก

งบประมาณด้านสวัสดิการ
ครอบคลุมของฟินแลนด์ ปี 2564

Thank you

